

DE SCHOONSTE STAD AAN HET WAD

AANPAK ZWERFAFVAL GEMEENTE HARLINGEN
2021 - 2023

DE SCHOONSTE STAD AAN HET WAD

AANPAK ZWERFAFVAL GEMEENTE HARLINGEN 2021-2023

*Leeuwarden,
November 2020*

Opdrachtgever

Gemeente Harlingen
Postbus 10.000
8860 HA Harlingen

Auteurs

Simon Bijlsma
Lemke Statema

Contactpersoon:

Simon Bijlsma
Friese Milieu Federatie
Agora 6, 8934 CJ Leeuwarden
058 760 07 60 of 06 868 953 85
s.bijlsma@fmf.frl
www.fmf.frl

*Foto's: Shutterstock, FMF en deelnemers en
betrokkenen bij Samen Fryslân Schoon en Skjin Wetter*

Inhoudsopgave

Samenvatting	4 en 5
1. Inleiding	6
1.1 Aanleiding	6
1.2 Ambitie en doel	6
1.3 Uitgangspunten	7
1.4 Leeswijzer	7
2. Werkwijze	8
2.1 Verkenning doelgroepen	8
2.2 Afstemming Nederland Schoon	8
3. Huidige aanpak zwerfafval	9
3.1 Beleid	9
3.2 Afvalbakken	9
3.3 Containers voor huisvuil	10
3.4 Zwerfafval	10
3.5 Veegmachines	10
3.6 Handhaving	11
3.7 Industriehaven	11
3.8 Samen Fryslân Schoon	12
3.9 Nulmeting en vervolgonderzoek	13
4. Vernieuwende Aanpak Zwerfafval	14
4.1 Zwerfafvalteam	15
4.2 Doelgroepen	15
4.3 Interne organisatie gemeente Harlingen	16
4.4 Meten is Weten	17
4.5 Proeftuin in het Water	17
4.6 Evenementen	17 en 18
4.7 Samen Fryslân Schoon	19
4.8 Hondenpoep	19
5. Communicatie	20
5.1 Uitgangspunten	20
5.2 Keuze communicatiemix	20 en 21
5.3 Creativiteit en conceptontwikkeling	22
5.4 Rol- en taakverdeling	22
6. Matrix Aanpak Zwerfafval, kostenoverzicht en dekking	23 t/m 27
7. Hoe verder?	27

Samenvatting

De gemeente Harlingen heeft in 2019 de Friese Milieu Federatie (FMF) als initiatiefnemer en coördinator van Samen Fryslân Schoon, gevraagd een ambitieuze Aanpak Zwerfafval op te stellen voor en van de gemeente. De aanleiding voor het opstellen van deze aanpak is dat intensivering van de huidige zwerfafvalaanpak als onderwerp is opgenomen in de bestuursagenda 2018 – 2022. Zwerfafval is het niet verzamelde afval dat mensen bewust of onbewust weggooien of achterlaten op plaatsen die daar niet voor bestemd zijn, of door indirect toedoen of nalatigheid van mensen op die plaatsen is terechtgekomen. Niet verzameld marktafval en drijfval behoren eveneens tot de categorie zwerfafval.

Harlingen heeft een hoge ambitie in de aanpak van zwerfafval. Binnen vijf jaar (2021 t/m 2025) is Harlingen de schoonste stad aan het Wad en hebben de binnenstad en de begraafplaats in Harlingen een A+ score (geen zwerfafval) en alle overige meetlocaties minimaal een A score (weinig zwerfafval) op basis van de CROW beeldsystematiek. De gemeente Harlingen is er van overtuigd dat betrokkenheid, draagvlak en eigen verantwoordelijkheid de pijlers zijn van een effectieve aanpak van de hoeveelheid zwerfafval in de gemeente. Daarnaast spelen innovatie, monitoring en het zichtbaar maken van de effecten van zwerfafval een belangrijke rol in de voorgestelde aanpak.

Ter voorbereiding op het opstellen van de Aanpak zwerfafval gemeente Harlingen 2021-2023 zijn zeventien gesprekken gevoerd met doelgroepen en andere te betrekken partijen. In deze gesprekken zijn o.a. de volgende onderwerpen besproken: de huidige stand van zaken zwerfafval, huidig beleid, wat gaat goed/niet goed bij de aanpak van zwerfafval, eigen rol/verantwoordelijkheid, ideeën voor oplossingen en kansen voor een nieuwe aanpak. De uitkomsten van deze gesprekken zijn gebruikt als bouwstenen voor de in dit rapport beschreven nieuwe Aanpak zwerfafval gemeente Harlingen 2021-2023. De huidige inzet en aanpak van de gemeente m.b.t. zwerfafval is in kaart gebracht evenals de hotspots van zwerfafval die bij de gemeente bekend zijn.

Nederland Schoon heeft in oktober 2019 een nulmeting¹ uitgevoerd naar de hoeveelheid zwerfafval in de gemeente Harlingen. Harlingen mag volgens de onderzoekers trots zijn op de behaalde resultaten met een totaal rapportcijfer van 8,3. Hieruit blijkt dat de gemeente Harlingen en Port of Harlingen die verantwoordelijk is voor de industriehaven, al inzetten op het terugdringen van de hoeveelheid zwerfafval.

In mei 2020 is de meting weer uitgevoerd. Uit deze vervolgmeting blijkt dat de overall gemiddelde score voor de vier voorwaardelijke beeldmeetlatten Beplanting-zwerfafval grof, Gras-zwerfafval grof, Verharding-zwerfafval grof en Verharding-zwerfafval fijn van de zes onderzochte gebiedstypen is afgenomen van een 8,3 naar 7,9.

¹ Rapportage nulmeting Harlingen, Nederland Schoon december 2019

Deze lichte afname is voornamelijk veroorzaakt door de lagere scores op zwerfafval grof in het buitengebied. De hoge ambitie van Harlingen om in vijf jaar de Schoonste Stad aan het Wad te worden vraagt naast de huidige inzet een vernieuwende aanpak waarmee Harlingen zich kan onderscheiden van andere gemeenten in Friesland en Nederland. Bij de nieuwe doelgroepenaanpak spelen participatie, communicatie, voorlichting en educatie een belangrijke rol. De doelgroepen worden vanaf het begin actief betrokken bij het ontwikkelen van de aanpak. Op deze manier voelen personen en groepen zich verantwoordelijk, wordt de verantwoordelijkheid gedeeld en ontstaat een groot draagvlak voor de interventies.

De kern van de nieuwe aanpak wordt gevormd door het Zwerfafvalteam waarin alle belangrijke sleutelpartijen en doelgroepen uit de gemeente Harlingen vertegenwoordigd zijn zoals: onderwijs, evenementen, jongerenwerk, ondernemend Harlingen, horeca, detailhandel, verenigingen, wijkverenigingen, Port of Harlingen en de gemeente Harlingen zelf. Het team bepaalt jaarlijks het ambitieniveau, formuleert SMART-doelen en geeft gezamenlijk met de doelgroepen invulling aan de uitwerking en realisatie van het ambitieuze zwerfafvalplan. Daarnaast bestaat de aanpak uit een aantal parallelle sporen. De afdelingen vergunningen en handhaving, openbare werken, economische zaken en communicatie van de gemeente Harlingen verkennen gezamenlijk met een interne projectgroep Zwerfafval waar de kansen en mogelijkheden in het eigen beleid liggen om de aanpak van het zwerfafval verder te verbeteren. Port of Harlingen, het bedrijfsleven en de gemeente Harlingen maken gezamenlijk van Harlingen een Proeftuin in het Water om de hoeveelheid zwerfafval in het water tot een minimum te beperken door het toepassen van technologische innovaties. In het evenementenspoor onderzoeken de gemeente en een aantal vertegenwoordigers van de horeca en de evenementenorganisaties gezamenlijk hoe de grootschalige evenementen verder kunnen worden verduurzaamd.

Communicatie is één van de belangrijkste sporen van de nieuwe aanpak. In een nieuw op te stellen communicatieplan wordt invulling gegeven aan de campagne 'Harlingen, Schoonste Stad aan het Wad'. De campagne is tweeledig: het is een bewustwordingscampagne én het draagt bij aan de profilering van de gemeente Harlingen. De communicatie is gericht op de doelstelling en doelgroepen van de nieuwe aanpak en op een strategie gebaseerd op eigen verantwoordelijkheid, innovatie, zichtbaarheid en meten is weten. Emotie en humor spelen in de communicatie een grote rol. De kernboodschap die in de gemeente breed gevoeld moet gaan worden is: In de gemeente Harlingen is het niet normaal om zwerfafval te veroorzaken. Harlingen gaat zich nadrukkelijk profileren als de Schoonste Stad aan het Wad. Een jaarlijkse monitoring van het zwerfafval meet de effecten van de nieuwe aanpak.

In de Matrix Aanpak Zwerfafval is een overzicht opgenomen van de acties/interventies, doelen, planning en kosten voor de jaren 2021 t/m 2023. De totale kosten over deze drie jaar bedragen € 94.000 waarvan € 36.750 kan worden gedekt uit de zwerfafvalvergoeding die de gemeente Harlingen via Nedvang ontvangt.

Na bestuurlijk akkoord op de nieuwe ambitieuze aanpak van het zwerfafval in de gemeente Harlingen kan snel worden gestart met de uitvoering omdat betrokken doelgroepen, instellingen, bedrijven en instanties in de startblokken staan. In de opgenomen planning is uitgegaan van een start in januari 2021. De startdatum is echter flexibel en kan eenvoudig worden aangepast. Zolang COVID-19 een stempel drukt op de Nederlandse samenleving wordt de zwerfafvalaanpak van de gemeente Harlingen uitgevoerd overeenkomstig de coronapreventiemaatregelen van het Kabinet en het RIVM.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Harlingen heeft in 2019 de Friese Milieu Federatie (FMF) als initiatiefnemer en coördinator van Samen Fryslân Schoon, gevraagd een ambitieuze Aanpak Zwerfafval op te stellen voor en van de gemeente. De aanleiding voor het opstellen van deze aanpak is dat intensivering van de huidige zwerfafvalaanpak als onderwerp is opgenomen in de bestuursagenda 2018 – 2022. Deze agenda komt voort uit het bestuursakkoord 2018- 2022 opgesteld door de huidige coalitie van PvdA, CDA en VVD. Bij het opstellen van de bestuursagenda zijn ook oppositiepartijen gekend, met name GroenLinks en Hoop. In de gemeente Harlingen bestaat dus een breed politiek draagvlak voor een ambitieuze aanpak van zwerfafval.

Definitie zwerfafval

Zwerfafval betreft niet verzameld afval dat mensen bewust of onbewust weggooien of achterlaten op plaatsen die daar niet voor bestemd zijn, of door indirect toedoen of nalatigheid van mensen op die plaatsen is terechtgekomen. Niet verzameld marktafval en drijfval behoren eveneens tot de categorie zwerfafval (bron: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, IenW).

Harlingen heeft in vergelijking met de meeste andere Nederlandse gemeenten nog een extra verantwoordelijkheid op het thema Zwerfafval omdat zij deel uitmaakt van de kwetsbare Waddenkust. De ramp die zich onlangs op de Noordzee voltrok met de overboord geslagen zeecontainers, maakt dit pijnlijk duidelijk. Daarnaast beschikt Harlingen over havens die hun eigen zwerfafvalproblematiek kennen met aanvoer van afval van zee, via het Van Harinxmakanaal en als gevolg van de bedrijvigheid in de havens.

1.2 Ambitie en doel

Harlingen heeft een hoge ambitie in de aanpak zwerfafval. Binnen vijf jaar (2021 t/m 2025) is Harlingen de schoonste stad aan het Wad. In de gemeente voelen inwoners, scholieren, bedrijven, evenementenorganisaties en toeristen zich verantwoordelijk voor het schoonhouden van Harlingen en omliggende dorpen. In de gemeente Harlingen is het 'not done' om zwerfafval te veroorzaken. Dit is een breed gedragen gevoel in de hele gemeente.

Doel

De gemeente Harlingen en Port of Harlingen gaan samen met inwoners, scholieren, bedrijven, evenementenorganisaties en toeristen op basis van participatie en eigen verantwoordelijkheid zwerfafval voorkomen en zo nodig opruimen zodat Harlingen de Schoonste Stad aan het Wad wordt. Binnen vijf jaar hebben de binnenstad en de begraafplaats in Harlingen een A+ score (geen zwerfafval) en alle overige meetlocaties minimaal een A score (weinig zwerfafval) op basis van de CROW beeldsystematiek.

1.3 Uitgangspunten

Betrokkenheid

De gemeente Harlingen is er van overtuigd dat betrokkenheid, draagvlak en eigen verantwoordelijkheid de pijlers zijn van een effectieve aanpak van de hoeveelheid zwerfafval in de gemeente. De ontwikkelde aanpak is daarom gericht op geselecteerde doelgroepen die zelf het heft in handen nemen en zich verantwoordelijk voelen voor het terugdringen van de hoeveelheid zwerfafval. Zolang COVID-19 een stempel drukt op de Nederlandse samenleving wordt de zwerfafvalaanpak van de gemeente Harlingen uitgevoerd overeenkomstig de coronapreventiemaatregelen van het Kabinet en het RIVM.

Innovatie

Daarnaast is innovatie één van de belangrijke dragers van de aanpak. Harlingen is een waterrijke gemeente met kanalen, vaarten en (zee)havens. De aanpak van zwerfafval in en op het water vereist innovatieve oplossingen waarvan er vele nog in ontwikkeling zijn. Harlingen wordt een proeftuin op het gebied van het voorkomen, opruimen en recyclen van dit 'natte' zwerfafval.

Monitoring

Tot slot speelt zichtbaarheid een sleutelrol in het ontwikkelen van een effectieve aanpak. Door te meten wordt zichtbaar waar de problemen zich voordoen en wat de aard en omvang van de problemen zijn. Op grond hiervan kan de best passende aanpak worden gekozen. Monitoring laat zien wat het effect van de aanpak is en biedt input voor het zo nodig bijstellen van de gekozen aanpak. Bovendien werkt informatie over de resultaten veelal motiverend voor de betrokkenen omdat zij zien wat het effect is van hun inzet.

Zichtbaarheid

Daarnaast is het belangrijk dat de impact van zwerfafval zichtbaar wordt gemaakt. De relatie tussen het zwerfafval op verhardingen en in het water van Harlingen met bijvoorbeeld de plastic soep en micro- en nanoplastics, moet op laagdrempelige, creatieve en humorvolle wijze inzichtelijk worden gemaakt, alsook de circulaire mogelijkheden van plastic als grondstof. Communicatie speelt daarom een essentiële rol bij het realiseren van een ambitieuze aanpak.

1.4 Leeswijzer

Het plan De Schoonste Stad aan het Wad, aanpak zwerfafval gemeente Harlingen 2021-2023 beschrijft de aanpak van gemeente Harlingen om de hoeveelheid zwerfafval op land en in het water in de gemeente drastisch terug te dringen. In hoofdstuk 2 is de werkwijze omschreven die gehanteerd is voor het opstellen van de voorliggende aanpak van het zwerfafval in de gemeente Harlingen. Het volgende hoofdstuk gaat in op de huidige aanpak van het zwerfafval in de gemeente en in hoofdstuk 4 wordt de vernieuwende aanpak beschreven voor een periode van drie jaar. De communicatie rond de vernieuwende aanpak is weergegeven in hoofdstuk 5 en de acties/interventies, planning en financiën zijn opgenomen in de matrix in hoofdstuk 6. Het plan wordt afgesloten met hoofdstuk 7 Hoe verder?

2. Werkwijze

Voor het realiseren van een ambitieuze aanpak van het zwerfafval in de gemeente Harlingen is het essentieel dat o.a. inwoners, scholieren, bedrijven, evenementenbezoekers en toeristen zich zelf verantwoordelijk voelen voor de omgang met zwerfafval en het kwaliteitsbeeld van de leefomgeving in de gemeente Harlingen. Daarom is het van belang doelgroepen in een zo vroeg mogelijk stadium te betrekken bij het vormgeven van het plan zodat het ook 'hun' plan wordt.

2.1 Verkenning doelgroepen

Ter voorbereiding op het opstellen van de Aanpak zwerfafval gemeente Harlingen 2021-2023 zijn daarom zeventien gesprekken gevoerd met doelgroepen en andere te betrekken partijen. Zie voor een overzicht van de gevoerde gesprekken bijlage 1. De gesprekken zijn gevoerd aan de hand van een aantal vragen over o.a. de huidige stand van zaken zwerfafval, huidig beleid, wat gaat goed/niet goed bij de aanpak van zwerfafval, eigen rol/verantwoordelijkheid, ideeën voor oplossingen en kansen voor een nieuwe aanpak. Daarnaast is verkend wat de betrokkenen vinden van het instellen van een Zwerfafvalteam en of ze hierin zelf zitting willen nemen. Het Zwerfafvalteam bepaalt op hoofdlijnen de invulling van de aanpak om de hoge ambitie waar te maken.

2.2 Afstemming Nederland Schoon

De Friese gemeenten, Omrin, Friesland Circulair en Nederland Schoon hebben in het najaar van 2019 gezamenlijk een pilot van een half jaar opgestart voor een 100% zwerfafvalvrij Friesland. De pilot wordt gecoördineerd door Nederland Schoon en de onderdelen van de aanpak zijn voor zover van toepassing, opgenomen in dit plan. Nederland Schoon zal de gemeenten in Friesland waar nodig faciliteren en ondersteunen tot in ieder geval april 2020. Afstemming tussen Nederland Schoon en de FMF heeft plaatsgevonden en bij de uitvoering van de pilot wordt zo veel mogelijk samengewerkt tussen beide partijen.

3. Huidige aanpak zwerfafval

3.1 Beleid

In het huidige afvalbeleidsplan van de gemeente Harlingen² is een paragraaf opgenomen over zwerfafval. In dit plan onderkent de gemeente het belang van een zwerfafvalaanpak: “Zwerfafval is bepalend voor een net straatbeeld. Een straat of berm mét zwerfvuil biedt een lagere drempel om er iets bij te gooien dan een brandschone berm. Oftewel: afval trekt afval aan. Het voorkomen en opruimen van zwerfafval is zeer belangrijk”. Als probleemgebieden worden in het plan aangemerkt de snoeproutes van school naar winkel, het havengebied en evenementengebieden ten tijde van de evenementen. De gemeente vindt communicatie, participatie, educatie en beloning van goed gedrag belangrijk bij de aanpak van zwerfafval. Als andere methoden niet tot het gewenste resultaat leiden kan worden gekeken naar handhaving en het bestraffen van slecht gedrag. Concrete oplossingsrichtingen voor zwerfafval die in het plan vermeld staan zijn educatie aan leerlingen van basis- en middelbare scholen, het benoemen van ‘adoptiebakken’ (OAC’s) waar bewoners zelf zorg dragen voor het signaleren en zo mogelijk oplossen van zaken als bijplaatsingen, vandalisme en verwaarlozing. Ook het adopteren van zwerfafvalgebieden of snoeproutes door bewonersgroepen of verenigingen/instellingen en zo nodig het inzetten van handhaving kunnen effectieve oplossingen zijn.

3.2 Afvalbakken

In de gemeente Harlingen staan 240 afvalbakken waarvan ongeveer 210 van het type Bammens Capitole met een inhoud van 50 liter (*figuur 1*) en ongeveer 30 van het type Grijsen Constructo van 100 liter (*figuur 2*). Deze bakken worden in het zomerseizoen dagelijks geleegd (*m.u.v. zondag*) en in de winter minder vaak variërend van dagelijks tot twee keer per week, afhankelijk van de locatie.

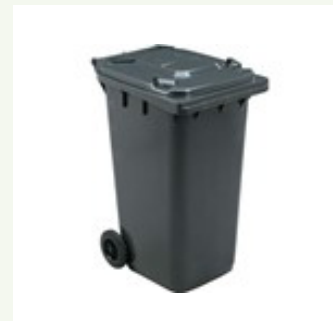
Rond evenementen en de jaarwisseling worden speciale maatregelen getroffen m.b.t. de afvalbakken. Rond de jaarwisseling worden de afvalbakken dichtgezet met vuurwerkkleppen. Rond evenementen worden de bakken twee keer per dag geleegd en worden extra mobiele containers geplaatst met een inhoud van 240 liter (*figuur 3*).

Figuur 1: Bammens Capitole

Figuur 2: Grijsen Constructo

Figuur 3: Mobiele container

² Afvalbeleid Gemeente Harlingen, december 2016

3.3 Containers voor huisvuil

Gemeente Harlingen maakt naast rolcontainers gebruik van ondergrondse afvalcontainers (OAC's) bij hoogbouw en in de binnenstad. Het gaat totaal om 60 stuks die wekelijks tweemaal worden geleegd. Deze bakken zijn voorzien van een sensor en worden geleegd door Omrin wanneer ze vol zijn.

3.4 Zwerfafval

De klachten over zwerfafval die bij de gemeente binnenkomen worden niet systematisch geregistreerd. Het Klanten Contact Centrum (KCC) krijgt de meldingen binnen en verdeelt deze over de afdelingen Openbare Werken en Handhaving. Na ontvangst van een klacht onderneemt de buitendienst direct actie. Van de buitendienst worden vier fte ingezet voor het legen van de afvalbakken en het opruimen van zwerfafval. De gemeente heeft rechtstreeks contact met Henk Prins en diverse verenigingen over het opruimen van zwerfafval. Er is nog geen sprake van adoptie van afvalbakken in de gemeente. Naast het reguliere opruimen van zwerfafval vinden jaarlijks ook opruimacties plaats op het strand en de zeedijk.

De hotspots van zwerfafval zijn bekend bij de gemeente. De belangrijkste zijn:

- Waddenpromenade;
- Het strand, hier plaatst de gemeente tijdens het zomerseizoen zeven mobiele containers van 240 liter (*figuur 3*) die bij mooi weer dagelijks worden geleegd;
- McDonald's, hier wordt samen met het personeel systematisch en frequent opgeruimd;
- Lange Lijnbaan, ook hier wordt opgeruimd door de gemeente;
- Industriehaven, hier wordt het zwerfafval door een professioneel bedrijf opgeruimd (*Bos Duikservice*);
- Centrum;
- Harlinger Bos;
- Multifunctioneel Centrum (MFC) / skatebaan;
- Oosterparkwijk;
- Snoeproutes van Maritieme Academie en RSG Simon Vestdijk naar Jumbo.

3.5 Veegmachines

Bij het reinigen van de straten wordt wekelijks de veegmachine van de gemeente ingezet. Daarnaast voert Omrin jaarlijks nog vijf veegronden uit in de gemeente.

3.6 Handhaving

Regelmatig wordt bijplaatsing van afval geconstateerd bij OAC's en rolcontainers. De gemeente onderneemt in deze gevallen snel actie: handhaving door eigen boa's en opruimen van het bijgeplaatste afval.

3.7 Industriehaven

Gemeente Harlingen beschikt over diverse havens waaronder de industriehaven. Het beheer van deze haven is in handen van Port of Harlingen. De haven maakt deel uit van de Green Deal Visserij voor een Schone Zee. Het doel is om maritieme afvalkringen te sluiten d.m.v. afvalpreventie, afvalmanagement in de havens en door afgiftemaximalisatie van de verschillende afvalstromen vanuit de visserij.

In de industriehaven zijn voor de inname van afval diverse voorzieningen geplaatst zoals huisvuilcontainers voor de visserij, een perscontainer voor huisvuil/bedrijfsafval en een verzamelcontainer "Fishing for Litter". Het afval dat door schepen uit zee wordt gevestigd, het "Fishing for Litter" afval, wordt in big bags door KIMO gratis opgehaald en afgevoerd. KIMO is een vereniging van gemeenten met gemeenschappelijke belangen op en aan de Noordzee, de Waddenzee en de overgangszone van zee en land. De huidige aanpak in de haven draagt bij aan het beperken van de hoeveelheid zwerfafval.

Naast de visserij zijn andere bronnen verantwoordelijk voor het zwerfafval in de haven: de aanwezige bedrijven, de aanvoer van zee en de aanvoer vanuit het Van Harinxmakanaal. Naar inschatting van Port of Harlingen levert de aanvoer vanuit het kanaal de grootste bijdrage aan de totale hoeveelheid zwerfafval in de haven. De aanvoer van zee wordt door de richting van de getijdenstromen als gering ingeschat. Port of Harlingen is niet verantwoordelijk voor zwerfafval op de aangrenzende rijkswegen.

Bij het constateren van zwerfafval wordt in eerste instantie de veroorzaker hierop aangesproken. Mocht dit niet voldoende zijn dan wordt handhavend opgetreden. Port of Harlingen heeft frequent en nauw contact met de gemeente Harlingen over (*zwerf*)afval.

3.8 Samen Fryslân Schoon

Gemeente Harlingen doet sinds 2014 mee aan het programma Samen Fryslân Schoon, een initiatief van de FMF in samenwerking met Omrin, IVN en de gemeenten Harlingen en Waadhoeke. De kern van het programma is bewustwording rond zwerfafval, participatie en het belonen van goed gedrag. Jaarlijks kunnen de deelnemende gemeenten kiezen uit een aanbod van programmaonderdelen. In 2019/2020 heeft Harlingen gekozen voor:

- Opruimacties Samen Harlingen Schoon waaraan verenigingen en instellingen deel kunnen nemen (*jaarlijks 220 deelnemers*);
- Educatieprogramma Jongeren Advies Bureau, waarbij leerlingen aan de slag gaan met een onderzoeksopdracht gericht op het voorkomen van zwerfafval. De opdracht wordt verstrekt door de wethouder en heeft als doel om jongeren bewust te maken van de consequenties van zwerfafval (*RSG Simon Vestdijk Harlingen, drie klassen Technasium, 80 leerlingen*);
- Theaterlessen voor de onder- midden- en bovenbouw van de basisscholen. Deze interactieve lessen rond het thema zwerfafval zorgen voor bewustwording en verdieping en worden gecombineerd met deelname van de scholen aan de Himmelmike van Omrin;
- Skjin Wetter, het jaarlijkse opruimfestijn van het oppervlaktewater in Fryslân is gericht op bewustwording rond de grote hoeveelheid zwerfafval in grachten, kanalen, zeeën en oceanen. In de gemeente Harlingen doen jaarlijks tussen tien en vijftien verenigingen en instellingen mee met 80 tot 120 vrijwilligers. In jaren dat de Maritieme academie en RSG Simon Vestdijk aansluiten doen ook nog ruim 170 leerlingen mee. In 2019 is met Skjin Wetter in Harlingen totaal 1552 kg afval uit het water gevist en in 2020 is totaal 26,5 kilometer aan grachten, vaarten, kanalen, dijken en oevers schoongemaakt. Jaarlijks verschijnen veel publicaties in de provinciale dagbladen en streekkranten en maakt Omrop Fryslân reportages voor radio en tv. Ook online wordt veel aandacht besteed aan Skjin Wetter.

3.9 Nulmeting en vervolgonderzoek

Nederland Schoon heeft in oktober 2019 een nulmeting³ uitgevoerd naar de hoeveelheid zwerfafval in de gemeente Harlingen. De meting is uitgevoerd op 55 locaties en is gebaseerd op de meetmethodiek Monitoring Basis uit het Handboek Monitoring Zwerfafval van Nederland Schoon. Monitoring Basis heeft als uitgangspunt de beeldkwaliteitsmetingen uit de Kwaliteitsgids Openbare Ruimte (KOR 2018) van het CROW. Er zijn zeven beeldmeetlatten onderzocht namelijk: Afvalbak-vullingsgraad, Beplanting-zwerfafval grof, Container-bijgeplaatst afval, Gras-zwerfafval grof, Verharding-zwerfafval fijn, Verharding-zwerfafval grof en Water-drijfvuil in water.

Harlingen mag volgens de onderzoekers trots zijn op de behaalde resultaten met een totaal rapportcijfer van 8,3. Gemeente Harlingen scoort het beste op de beeldmeetlatten Afvalbak-Vullingsgraad en Gras-grof. De Schoonste Winkelgebied Verkiezing en de objectieve nulmeting vullen elkaar aan. Deze verkiezing is uitgevoerd in mei t/m augustus 2019 en Harlingen heeft met drie winkelgebieden hieraan deelgenomen: Oosterpark Harlingen, Centrum Harlingen en Kimswerderweg. Harlingen scoort een 7,1 op beleving en een 7,7 op objectief niveau. De aandachtspunten voor Harlingen zijn onder te verdelen in verschillende waarnemingen. Voor de beeldmeetlatten zijn dit de scores op Verharding-fijn, Verharding-grof en Beplanting-grof. De meer vervuilde locaties van de laatste twee beeldmeetlatten zijn te selecteren aan de hand van hotspotkaarten uit de rapportage. In het Harlinger Bos is het meeste zwerfafval (*grof*) aangetroffen in de beplanting. In het winkelgebied is het meeste afval (*fijn*) gesignaleerd op verhardingen. Het schoonste gebiedstype in Harlingen blijkt het woongebied te zijn.

In mei 2020 is de meting weer uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de overall gemiddelde score voor de vier voorwaardelijke beeldmeetlatten Beplanting-zwerfafval grof, Gras-zwerfafval grof, Verharding-zwerfafval grof en Verharding-zwerfafval fijn van de zes onderzochte gebiedstypen is afgenomen van een 8,3 naar 7,9⁴. Deze lichte afname is vooral veroorzaakt door de lagere scores van zwerfafval grof in het buitengebied.

Een dergelijk onderzoek of een basisversie van dit onderzoek dient m.i.v. 2019 jaarlijks te worden uitgevoerd om in aanmerking te komen voor de zwerfafvalvergoeding van Nedvang.

³ Rapportage nulmeting Harlingen, Nederland Schoon december 2019

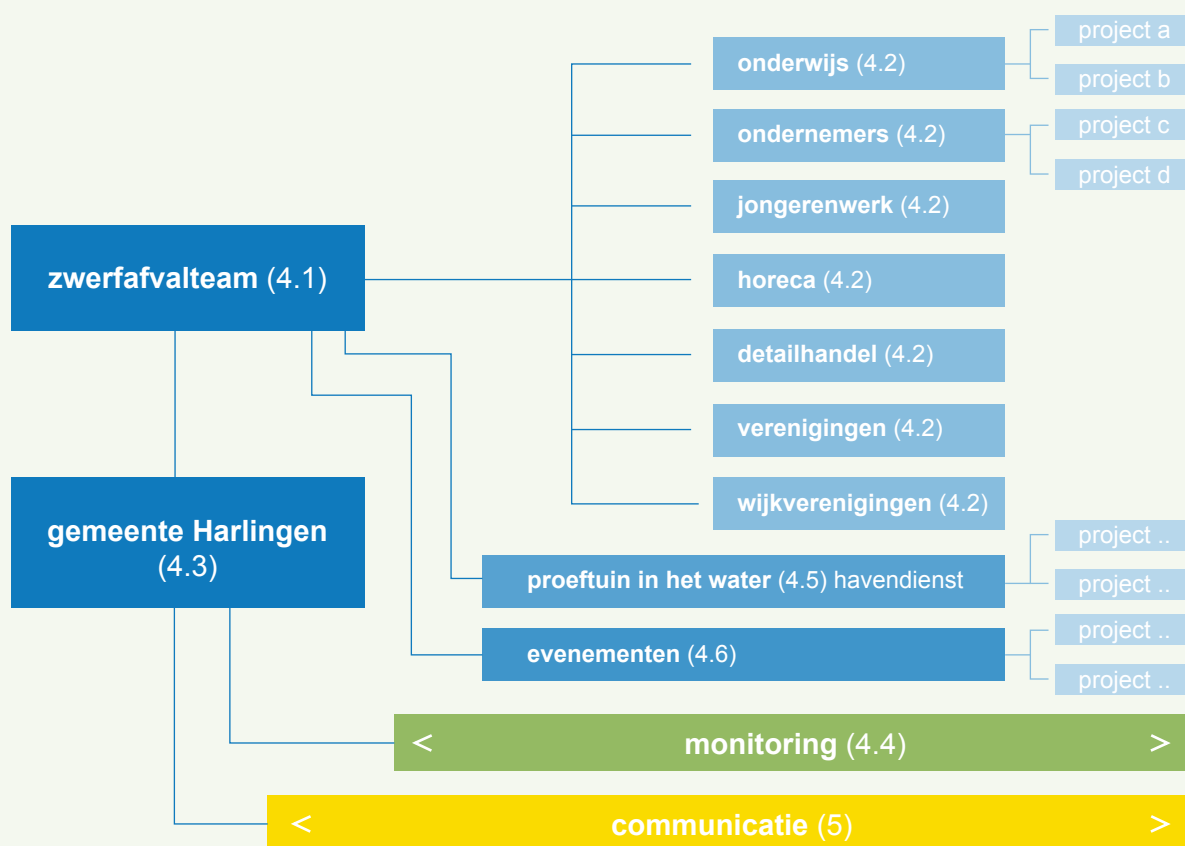
⁴ Landelijk Zwerfafvaldashboard gemeente Harlingen, Resultaat 2019-2020, Nederland Schoon september 2020

4. Vernieuwende Aanpak Zwerfafval

Uit hoofdstuk drie blijkt dat gemeente Harlingen en Port of Harlingen al inzetten op het voorkomen en verminderen van het zwerfafval, wat zich vertaalt in goede rapportcijfers van Nederland Schoon⁵. De hoge ambitie van Harlingen om in vijf jaar de Schoonste Stad aan het Wad te worden vraagt echter naast de huidige inzet een vernieuwende aanpak waarmee Harlingen zich kan onderscheiden van andere gemeenten in Friesland en Nederland.

Bij deze vernieuwende doelgroepenaanpak spelen participatie, communicatie, voorlichting en educatie een belangrijke rol. De doelgroepen worden vanaf het begin actief betrokken bij het ontwikkelen van de aanpak. Op deze manier voelen personen en groepen zich verantwoordelijk, wordt de verantwoordelijkheid gedeeld en ontstaat een groot draagvlak voor de interventies.

Om dit plan zoveel mogelijk te laten aansluiten bij ideeën en wensen uit de samenleving in de gemeente Harlingen zijn verkennende gesprekken gevoerd met diverse groepen, instanties, scholen en bedrijven. Bovendien zijn een aantal benaderde personen/partijen gepolst of ze zitting willen nemen in het gemeentelijke Zwerfafvalteam. Uit de gesprekken blijkt dat er veel animo is om bij te dragen aan 'De Schoonste Stad aan het Wad'. De uitwerking van de aanpak wordt gezamenlijk met de doelgroepen bepaald. In figuur 4 is schematisch weergegeven welke teams, groepen en afdelingen betrokken zijn bij de nieuwe aanpak zwerfafval van de gemeente Harlingen.

Figuur 4: Overzicht betrokken partijen bij nieuwe aanpak zwerfafval gemeente Harlingen. Alle verbinding zijn tweerichtingsverkeer (de cijfers verwijzen naar de hoofdstuk nummering in de tekst).

⁵Rapportage nulmeting Harlingen, Nederland Schoon december 2019

4.1 Zwerfafvalteam

Er wordt een Zwerfafvalteam opgezet met belangrijke sleutelpartijen uit de gemeente Harlingen. Het team zal jaarlijks het ambitieniveau bepalen, SMART-doelen formuleren en gezamenlijk met verschillende doelgroepen invulling geven aan de uitwerking van het ambitieuze zwerfafvalplan. Het team gaat rondom bepaalde thema's gericht doelgroepen benaderen. In samenwerking met die doelgroepen ontstaan creatieve oplossingen en verassende combinaties die resulteren in 'De Schoonste Stad aan het Wad'.

In de verkennende gesprekken hebben de volgende organisaties / personen aangegeven dat zij graag willen deelnemen aan het zwerfafvalteam:

- Beng Evenementen
- Gemeente: Openbare Werken
- Havendienst Port of Harlingen
- Henk Prins
- Jongerenwerk
- RSG Simon Vestdijk
- Ondernemend Harlingen: Cor Boonstra
- Horeca: Mc Donald's
- Detailhandel: Jumbo
- Verenigingen: wordt t.z.t. ingevuld
- Wijkverenigingen: wordt t.z.t. ingevuld

Het Zwerfafvalteam komt jaarlijks tweemaal bijeen. Tussentijds zal het team betrokken zijn bij de uitvoering van in ieder geval twee projecten/interventies. De kracht van dit team zit in het gezamenlijk bepalen van het ambitieniveau, het direct inspraak hebben op de aanpak en het zelf sturing en uitvoering geven aan de aanpak. Dit zorgt voor een groot draagvlak voor de aanpak en de vernieuwende projecten.

4.2 Doelgroepen

Het Zwerfafvalteam zal op grond van o.a. knelpunten en zwerfafval hotspots bepalen wat de jaarlijkse speerpunten worden. Dit doet het team door een prioritering te maken en in eerste instantie te kijken waar 'quick wins' te behalen zijn. Aan de twee tot drie belangrijkste speerpunten worden doelgroepen gekoppeld die vervolgens gericht worden uitgenodigd voor een werkbijeenkomst per speerpunt.

Tijdens deze werkbijeenkomsten gaan de doelgroepen aan de slag rondom één thema. Er worden creatieve slagvaardige oplossingen bedacht mogelijk (deels) gebaseerd op reeds bestaande oplossingen zoals de zwerfafvalestafette van Nederland Schoon voor bedrijven of de Schoonmonitor app van ABR voor inwoners. Tijdens een werkbijeenkomst wordt ook de vertaling gemaakt naar de praktische uitvoering. Dit betekent dat partijen die daadwerkelijk aan de slag willen aan elkaar worden gekoppeld. Zo levert elke werkbijeenkomst rondom een afvalthema één concreet project op. Om de nieuwe initiatieven op gang te helpen, de voortgang te bewaken en te zorgen voor continuïteit worden de projecten gedurende de looptijd ondersteund door een externe partij. Er is een passend werkbudget nodig om kansrijke projecten direct te kunnen faciliteren en starten.

4.3 Interne organisatie gemeente Harlingen

De interne organisatie van de gemeente Harlingen is eveneens een belangrijke doelgroep. Verschillende afdelingen moeten betrokken worden bij de aanpak en zich medeverantwoordelijk voelen voor realisatie van 'De Schoonste Stad aan het Wad'. Ook zullen verschillende afdelingen van de gemeente in de uitvoering een grote rol spelen.

Er zijn vier afdelingen die met grote regelmaat te maken hebben met zwerfafval:

- vergunningen / handhaving (VH);
- openbare werken (OW);
- economische zaken (EZ);
- communicatie (COM). Deze afdeling heeft nu nog weinig betrokkenheid bij de zwerfafvalproblematiek maar is van groot belang bij de uitvoering van de nieuwe aanpak.

De ambitieuze doelstelling kan alleen behaald worden als scherp wordt gekeken naar de kansen en mogelijkheden in het eigen beleid. Een interne projectgroep Zwerfafval gaat met de afdelingen verkennen waar en hoe de huidige aanpak van het zwerfafval nog kan worden verbeterd.

Na verkennende gesprekken binnen de interne organisatie van de gemeente Harlingen komt een aantal onderwerpen naar voren die binnen de projectgroep nader kunnen worden onderzocht:

- proces rondom evenementen (*dit wordt in paragraaf 4.6 nader uitgewerkt*);
- proces rondom verstrekken bouwvergunningen;
- gebruik van bouwcontainers door particulieren;
- afspraken werkerterrein havengebied (*verdeling verantwoordelijkheden*);
- monitoring meldingen / verdeling meldingen vanuit het KCC (*inzicht krijgen in aantallen en trends*);
- terugkomende signalen (*bijvoorbeeld dat arbeidsmigranten hun afval niet kwijt kunnen*);
- onderzoek naar bijzet containers binnenstad.

Uit de verkennende gesprekken die gevoerd zijn met externe partijen komt ook een aantal concrete signalen naar voren die de interne projectgroep kan betrekken bij de verkenning en de aanpassing van de gemeentelijke aanpak van zwerfafval:

- meer planmatig zwerfafval opruimen (*structuur*);
- leegfrequentie van de afvalbakken in het hoogseizoen – ook lediging op zondag;
- diverse fastfoodketens die veel zwerfafval veroorzaken;
- zwerfafval in het buitengebied;
- arbeidsmigranten die hun afval niet kwijt kunnen;
- noodzaak om extra afvalbakken te plaatsen.

In de projectgroep Interne Organisatie hebben zitting in ieder geval vertegenwoordigers van de vier genoemde afdelingen.

4.4 Meten is Weten

Meten van de hoeveelheid zwerfafval is van belang om objectief vast te kunnen stellen in hoeverre het ingezette beleid effect heeft en de hoge ambitie wordt waargemaakt. In oktober 2019 heeft Nederland Schoon een nulmeting uitgevoerd (zie ook paragraaf 3.9). Deze uitgebreide meting maakt gebruik van zeven beeldmeetlatten en is geschikt om de effecten van de vernieuwende aanpak in de gemeente Harlingen vast te stellen. Deze meting wordt jaarlijks uitgevoerd. Overwogen kan worden om het tijdstip van meting te verschuiven naar juli/augustus, de periode waarin het meeste zwerfafval aanwezig is in de gemeente. Op basis van gekozen interventies kan aanvullend onderzoek worden uitgevoerd om specifiek de effecten van deze acties te meten. Nederland Schoon heeft aangeboden hierin een rol te willen spelen.

4.5 Proeftuin in het Water

In de praktijk blijkt zich veel (zwerf)afval op te hopen in de havens en waterwegen in en rond Harlingen. Naast het werken aan bewustwording over de effecten van (zwerf)afval in het water (zie ook *Skjin Wetter* 3.8) wordt in samenwerking tussen de gemeente Harlingen, Port of Harlingen en het bedrijfsleven, van Harlingen een Proeftuin in het Water gemaakt om de hoeveelheid zwerfafval in het water tot een minimum te beperken. Het betreft technische oplossingen zoals Bubble Barriers waarvan het vooronderzoek bijna is afgerond, Trash skimmers en Seabins waarmee enerzijds voorkomen wordt dat het zwerfafval zich verder verspreidt en anderzijds het zwerfafval in en op het water wordt opgeruimd. Samen met bedrijven die deze innovatieve concepten ontwikkelen wordt een Proeftuin in het Water plan opgesteld met diverse pilots op grond waarvan (Europese) innovatiesubsidies worden aangevraagd. Daarnaast investeren de deelnemende bedrijven zelf in de pilots. De bijdragen van de gemeente Harlingen en Port of Harlingen bestaan hoofdzakelijk uit het beschikbaar stellen van de waterlocaties waar de innovatieve concepten kunnen worden uitgetest en worden doorontwikkeld.

4.6 Evenementen

Gemeente Harlingen is trots op haar evenementen. De gemeente is gebaat bij mooie evenementen die zich richten op eigen inwoners en bezoekers van buiten. De keerzijde is dat er steeds meer, frequenter en grotere evenementen plaatsvinden. De toename van evenementen vergt veel capaciteit van de gemeente als het gaat om handhaving, voorbereiding, faciliteren in materialen en opruimen. Het is van belang dat onderzocht wordt wat hiervan de kosten zijn voor de gemeente en dat deze kosten inzichtelijk worden gemaakt richting de evenementenorganisaties.

In 2015 is de gemeente Harlingen overgegaan op het gebruik van biobekers bij evenementen. Er is behoefte om naar andere mogelijkheden te kijken dan deze eerder gekozen oplossing. De biobekers hebben verschillende nadelen. Ze worden niet apart gecomposteerd, worden slechts één keer gebruikt en ze zinken naar de bodem van de gracht als ze in het water terecht komen. Het systeem met de biobekers is getest en valt in de praktijk tegen. De statiegeldbeker heeft daarentegen verschillende nadelen voor de horeca.

Vanaf 2021 gaat een verbod gelden in de EU op wegwerpplastic zoals rietjes, bestek, borden en bekertjes. Om de ondernemers, de horeca en de evenementenorganisaties mee te nemen in de nieuwe richtlijn worden deze partijen gestimuleerd om, ten tijde van evenementen, innovatieve circulaire concepten te testen ter voorkoming van zwerfafval.

De gemeente en een aantal vertegenwoordigers van de horeca en de evenementenorganisaties gaan gezamenlijk onderzoeken hoe de grootschalige evenementen nog meer kunnen worden verduurzaamd en maken o.a. afspraken over de inzet van bekertjes bij evenementen. De gemeente Harlingen zal in de vergunningen voor evenementen een inspanningsverplichting opnemen om maatregelen te treffen ter voorkoming van zwerfafval. Ook worden afspraken gemaakt over het uitdelen van gadgets/flyers/folders en het opruimen van de locaties. Het gebruik van moeilijk in te zamelen plastic zoals confetti, rietjes en wegwerpflesjes wordt verboden. In een Afvalplan worden de maatregelen vastgelegd die genomen moeten worden bij de organisatie van een evenement. Hierbij worden ook maatregelen opgenomen om de hoeveelheid afval te verminderen en hoe het afval moet worden gescheiden. Om de evenementenorganisaties te stimuleren maatregelen te treffen wordt het 3R-principe toegepast (Reduce, Reuse, Recycle). Hierdoor wordt de organisator geholpen om gericht na te denken over nieuwe initiatieven gericht op het voorkomen van zwerfafval.

Voor de organisatoren wordt duidelijk in beeld gebracht wat de gemeente aan inspanning levert. Van de evenementenorganisaties wordt verwacht dat ze duidelijk aangeven welke inspanningen ze leveren om de evenementenlocatie schoon op te leveren. De gemeente kan overwegen om een opleveringscontrole te doen bij grootschalige evenementen. Dit werkt stimulerend om het terrein schoon op te leveren. Nu wordt na afloop van het evenement geconstateerde schade, zwerfafval en vuil met name hersteld en opgeruimd door de dienst Openbare Werken. Het valt te overwegen om deze taken onder de verantwoordelijkheid van de evenementenorganisatie te laten vallen en bij het verzaken van de taken de kosten van herstel en opruimen door de gemeente in rekening te brengen.

4.7 Samen Fryslân Schoon

Gemeente Harlingen neemt deel aan Samen Fryslân Schoon. De in paragraaf 3.8 omschreven programmaonderdelen Samen Harlingen Schoon, Jongeren Advies Bureau, Zwerfafval theaterlessen en Skjin Wetter zijn gericht op bewustwording en educatie rond zwerfafval, participatie en het belonen van goed gedrag.

De Samen Fryslân Schoon onderdelen worden zoveel mogelijk gecombineerd met de onderdelen van de 100% zwerfafvalvrijaanpak van Nederland Schoon (zoals de educatieve afvalkoffer en gebiedsadoptie) en passen goed binnen de ambitieuze aanpak van de gemeente Harlingen. Meerdere deelnemers van Skjin Wetter nemen ook deel aan het Zwerfafvalteam en daarmee wordt het netwerk van opruimers en actievelingen die zich inzetten voor 'De Schoonste Stad aan het Wad' versterkt en vergroot. De onderdelen van Samen Fryslân Schoon kunnen worden aangepast of gecombineerd met de acties/interventies van het Zwerfafvalteam en de doelgroepen.

4.8 Hondenpoep

Hoewel hondenpoep niet tot zwerfafval behoort, biedt dit probleem wel mogelijkheden om gekoppeld aan de zwerfafvalproblematiek te worden aangepakt. Het thema wordt meegenomen in het Zwerfafvalteam en de projectgroep Interne Organisatie waar de kansen op koppeling worden verkend.

Uitnodiging voor:

DE TROEFPABRIEK

GA JIJ MEE OP EEN WONDERLIJKE EN GEHEIMZINNIGE ONTDEKKINGSTOCHT?

Basisschool groep 1 t/m 8

Ook dit jaar organiseert de Friese Milieu Federatie in samenwerking met Theater Smoar voor het programma Samen Fryslân Schoon weer een leuke theaterles voor de onderbouw, middenbouw én bovenbouw!

Gemeente Harlingen is wederom enthousiast en wil de scholen stimuleren om mee te doen aan dit project en heeft daarom besloten om scholen deze theaterles GRATIS aan te bieden.

Een theaterles over zwerfafval en hoe jij kunt helpen om het probleem op te lossen.
Aansluitend op de Himmelmike

DE TROEFPABRIEK

DE TROEFPABRIEK staat op een verlaten stuk grond, ver van de bewoonde wereld. Met grote hekken is het terrein al jaren afgesloten. Niemand weet precies wat zich daar afspeelt. Elke middag rijden er 2 autootjes volgepakt met vuilniszakken naar de fabriek en elke avond rijden ze leeg weer naar huis. Wat zit er in die vuilniszakken en wat gebeurt er binnen in die fabriek? Wanneer Tessa op onderzoek uitgaat en een gat in het hek knipt, vraagt ze de kinderen om met haar mee te gaan. Wat zullen ze daar ontdekken?

DE TROEFPABRIEK is een speelse les boordevol theater, weetjes & gekke opdrachten die de kinderen bewust stil laat staan bij de gevolgen van zwerfafval.

Doet jouw school al mee?

Voor wie: Groep 1 t/m 8. De les wordt gegeven per klas/max. 30 leerlingen. Meerdere klassen mogelijk. Maximaal 3 per school.

Waar: Specifiek (of vergelijkbare ruimte) op eigen school

Tijdsduur: 40 tot 90 minuten (Afhankelijk van de doelgroep)

Kosten: Gratis

Tijden en data: In overleg met Theater Smoar

Website: www.samenfryslanschoon.nl

Vrees er snel bij, want VOL = VOL. De gemeente stelt maximaal 10 lessen beschikbaar.

5. Communicatie

Communicatie is één van de belangrijkste onderdelen van de vernieuwde aanpak. Er wordt een apart communicatieplan opgesteld. In dit plan wordt inhoud gegeven aan de campagne 'Harlingen, Schoonste Stad aan het Wad'. Een campagne die een bijdrage levert aan het verminderen van zwerfafval in Harlingen. De campagne is tweeledig: het is een bewustwordingscampagne én het draagt bij aan de profilering van de gemeente Harlingen. De campagne wordt door het team Reiniging, Tractie en Onderhoud opgepakt. Over de invulling van dit hoofdstuk over Communicatie heeft apart afstemming plaatsgevonden met communicatiemedewerkers van de gemeente (zie ook bijlage 1).

5.1 Uitgangspunten

De communicatie is gericht op de doelstelling en doelgroepen vermeld in paragraaf 1.2 Ambitie en Doel en op een strategie gebaseerd op eigen verantwoordelijkheid, innovatie en meten is weten (zie ook paragraaf 1.3). Emotie en humor spelen in de communicatie een grote rol. De kernboodschap die in de gemeente breed gevoeld moet gaan worden is: In de gemeente Harlingen is het niet normaal om zwerfafval te veroorzaken. Gemeente Harlingen gaat zich nadrukkelijk profileren als de Schoonste Stad aan het Wad.

5.2 Keuze communicatiemix

In figuur 5 is een voorlopige communicatiemix opgenomen die kan worden ingezet. Per doelgroep is zichtbaar welke media en middelen kunnen worden aangewend.

Media & Middelen →	Adopteer een straat	Pin/banner	Kunst op afvalbakken	Landingpagina website	Advertenties HC	Peukenpaal/rooster-bakken	Groene voetstappen/signalering afvalbakken	Persberichten	Persmomenten
Doelgroep ↓									
Inwoners	X	X	X	X	X				
Scholen	X	X	X	X					
Bedrijven	X	X		X	X				
Industriehaven	X			X	X				
Evenementen				X		X	X		
Toeristen			X	X					
Pers								X	X

Figuur 5: Communicatiemix 'De Schoonste Stad aan het Wad'

Binnen de gemeente Harlingen wordt gewerkt met een communicatiekalender. Voor het project 'De Schoonste Stad aan het Wad' wordt een eigen communicatiekalender opgezet. Hierin staat vermeld wanneer de mijlpalen zijn en de lanceringen van innovaties en andere zaken plaatsvinden waar de gemeente aandacht aan wil geven. Zo worden alle aspecten goed in de peiling gehouden en kunnen benodigde acties tijdig worden ingezet.

5.3 Creativiteit en conceptontwikkeling

Er wordt een aantal creatieve communicatieconcepten ontwikkeld om Harlingen de Schoonste Stad aan het Wad te maken. De Afdeling Communicatie heeft hiervoor reeds een groot aantal ideeën waaruit bij het van start gaan van de nieuwe aanpak een selectie zal worden gemaakt.

- Zwerfafval ontstaat vaak onbewust, door menselijk handelen. De beste campagne laat mensen hierbij stilstaan. De afvalbakken moeten opvallen. Het moet 'leuk' zijn om je afval weg te gooien.
- De uitlatingen moeten humor hebben en op z'n Harlingers. Er is al zoveel over afval te doen geweest in Harlingen. De Harlingers zijn klaar met afval. Als we het op z'n Harlingers kunnen zeggen, is de kans dat de Harlingers zich aangesproken voelen en er ook iets mee doen veel groter. Bijvoorbeeld: 'Wat een verstan, juh. Gooist het toch in de afvalbak!' als poster/flyer/advertentie of 'Dat hest mooi deent seun' op de afvalbak.
- Zet een schoonmaakteam in met 'typetjes'. Bijvoorbeeld twee dames die gekleed zijn als van die ouderwetse schoonmaak dames/ toilet juffrouwen. Met een schort, stevige schoenen, lange plastic schoonmaak handschoenen, etc. Laat hen rondlopen in de stad met een trolley/vuilnisbak en heel omslachtig, overdreven duidelijk afval oprapen. En laat hen ook mensen die afval op de grond gooien aanspreken. Maak hier ook promotiefilmpjes van.
- Idee: stemmen met afval. Afvalbak met twee compartimenten en een doorzichtige voorkant. Door je afval in een van beide compartimenten te gooien, stem je. Uitgangspunt eenvoudige en luchtige vragen: Batman of Superman, Messi of Ronaldo.
- Maak afvalbakken en ondergrondse containers tot kunstwerken (*bijv. wraps om afvalbakken en tuintjes rondom de ondergrondse containers*), maak ze duidelijk zichtbaar en mooi. Plekken die er mooi verzorgd uitzien, hebben minder last van zwerfafval.

- NederlandSchoon.nl/Supportervanschoon.nl heeft een webshop met allerlei ontwikkelde materialen, zoals posters, stickers voor op de klike bij verenigingen en clubs, afvalzakjes om uit te delen aan badgasten, etc. Mogelijk kan hier deels op worden aangesloten en gebruik van worden gemaakt. In Harlingen zullen de slogan: 'Nederland schoon' en 'Voor hetzelfde gemak gooi je het in de afvalbak' mogelijk niet aanslaan. Of adopteer een straat waarbij jezelf verantwoordelijk bent voor het schoonhouden van je eigen straat.
 - » Gemeente kan een startpakket met grijper, afvalzak en handschoenen aanbieden;
 - » Iedereen die meedoet krijgt ook een pin van de gemeente. Met die pin dragen ze uit dat ze voor Harlingen, De Schoonste Stad aan het Wad gaan. Bedrijven krijgen een banier/banner voor in hun hal.
- Landingspagina op website gemeente Harlingen. Hier aangeven wat er allemaal al wordt gedaan, welke activiteiten (bijv. opruimacties) op de rol staan, welke innovatieve oplossingen zijn bedacht etc. Maandelijks kan hier een onderwerp uit worden gelicht wat via een nieuwsbericht op de website en op social media verspreid kan worden.
 - » Vertel dat de industriehaven deel uit maakt van Green Deal Visserij voor een Schone Zee en meedoet aan het project 'Fishing for Litter';
 - » Deel de acties uit het programma Samen Fryslân Schoon:
 - Opruimacties Samen Harlingen Schoon door verenigingen en instellingen;
 - Educatieprogramma Jongeren Advies Bureau, waarbij leerlingen aan de slag gaan met een onderzoeksopdracht gericht op het voorkomen van zwerfafval;
 - Theaterlessen onder- midden- en bovenbouw basisscholen;
 - Himmelwike van Omrin;
 - Skjin Wetter, jaarlijks opruimfestijn van oppervlaktewater in Fryslân gericht op bewustwording rond de grote hoeveelheid zwerfafval in grachten, kanalen, zeeën en oceanen.
- Advertenties in de Harlinger Courant, bewustwording creëren. Met humor en op z'n Harlingers. Laten zien waar we mee bezig zijn, zoals de 'wraps' om afvalbakken en tuintjes bij ondergrondse containers.
- Zorg bij evenementen voor visuele prikkels bij de bezoekers. Groene pijlen boven de afvalbakken, groene voetstappen op de grond richting de afvalbakken, peukenpalen/ roosterasbakken, etc.
- Slogans: Breng je rotzooi thuis / Neem je afval mee naar huis / Dump je afval thuis. Deze slogans verwerken in de 'wraps' op de afvalbakken en meenemen in de campagnematerialen als advertenties. Met humor en op z'n Harlingers.

5.4 Rol- en taakverdeling

De landingspagina en de projectcommunicatiekalender worden door de eigen communicatieafdeling van de gemeente ontwikkeld. Het genereren van content moet deels worden uitbesteed. Voor het afnemen van goede interviews zal een journalist/tekstschrijver moeten worden benaderd. Er zal een communicatiebureau ingeschakeld moeten worden voor het bedenken van een goed pakkende slogan. Ook een beeldmerk voor de pin, de 'wraps' en advertenties voor bewustwording kunnen in die opdracht worden meegenomen. Wethouder Boon is woordvoerder. Als boegbeeld kan het zwerfafvalteam worden ingezet.

6. Matrix Aanpak Zwerfafval, kostenoverzicht en dekking

Aanpak Zwerfafval gemeente Harlingen 2021 t/m 2023

2021				
Acties/Interventies	Doel	Trekker (n.t.b.)	Planning	Kostenraming
Zwerfafvalteam (4.1) Instellen Startbijeenkomst 2 bijeenkomsten	afstemming, verbinding, prioritering, jaarlijks ambitieniveau vaststellen en evaluatie	extern extern extern	jan-febr mrt mrt en okt	€ 500 € 1.000 € 2.000 + inzet gemeente OW
Doelgroepen (4.2) 2-3 doelgroepenbijeenkomsten realisatie 2-3 projecten ondersteuning 2-3 projecten	opzetten en realiseren van 2-3 concrete projecten	extern lid Z-afvalteam extern	april april-dec april-dec	€ 3.750 € 3.000 € 3.000 + inzet gemeente OW
Interne organisatie (4.3) instellen projectgroep 3 overleggen	interne afstemming, verbinding, priori- tering en realisatie interventies + eva- luatie	intern intern	febr mrt, juni en okt	inzet gemeente VH/OW/EZ/COM
Metten is Weten (4.4) zwerfafvalmeting nieuwe 0-meting (optioneel) interventiemeting (optioneel)	meten effectiviteit van beleid en het tij- dig kunnen bijsturen zodat doelen worden gehaald	extern extern extern	mei/juni juli/aug mei-dec	€ 2.000 pm pm inzet gemeente OW
Proeftuin in het Water (4.5) instellen projectgroep bijeenkomsten projectgroep ontwikkeling plan met pilots aanvragen financiering	door technologische innovaties versprei- ding van zwerfafval in water voorkomen en het water ont- doen van zwerfafval	extern extern extern extern	jan febr-dec juni-okt okt-dec	€ 1.000 € 2.000 pm (ext. financ.) pm (ext. financ.) + inzet gemeente OW + inzet Port of Harlingen
Evenementen (4.6) kostenonderzoek gemeente aanpassen evenementenverg. 2RRR overleggen	beperken van zwer- fafval a.g.v. evene- menten	intern intern extern	mrt-april mei-dec mei-dec	inzet gemeente OW VH/OW/EZ € 2.000

2021 (vervolg)

Acties/Interventies	Doel	Trekker (n.t.b.)	Planning	Kostenraming
Samen Fryslân Schoon (4.7) Samen Harlingen Schoon Jongeren Advies Bureau Theaterlessen zwerfafval Skjin Wetter	afname van de hoeveelheid zwerfafval op verhardingen en in beplanting en water, door bewustwording ,educatie, participatie en belonen goed gedrag	FMF IVN FMF FMF	jan-dec mei-juni sept-okt okt	€ 5.250 € 4.000 € 1.000 € 2.000 + inzet gemeente OW/COM + inzet Port of Harlingen
Communicatie (5.0) opstellen communicatieplan (5j) uitvoering communicatieplan brainstorm concepten slogan, beeldmerk pin, 'wraps' en advertenties communicatiemiddelen	versterken van bewustwording en betrokkenheid rond zwerfafval van zoveel mogelijk partijen in de Harlinger samenleving. externe profilering van gemeente Harlingen als De Schoonste Stad aan het Wad	intern intern ext. C/M bureau ext. C/M bureau	mrt-mei april-dec mrt mrt-april mrt-dec	inzet gemeente COM (8 uur/mnd) en OW €1.000 €1.500 €1.000
			totaal:	€ 36.000 + inzet gemeente + inzet Port of Harlingen

2022

Acties/Interventies	Doel	Trekker (n.t.b.)	Planning	Kostenraming
Zwerfafvalteam (4.1) 2 bijeenkomsten	afstemming, verbinding, prioritering, jaarlijks ambitieniveau vaststellen en evaluatie	extern	mrt en sept	€ 2.000 + inzet gemeente OW
Doelgroepen (4.2) 2-3 doelgroepenbijeenkomsten realisatie 2-3 projecten ondersteuning 2-3 projecten	opzetten en realiseren van 5-6 concrete projecten	extern lid Z-afvalteam extern	jan-dec jan-dec jan-dec	€ 3.750 € 3.000 € 3.000 + inzet gemeente OW

2022 (vervolg)

Acties/Interventies	Doel	Trekker (n.t.b.)	Planning	Kostenraming
Interne organisatie (4.3) 4 overleggen	interne afstemming, verbinding, prioritering en realisatie interventies + evaluatie	intern	jan-dec	inzet gemeente VH/OW/EZ/COM
Meten is Weten (4.4) zwerfafvalmeting interventiemeting (optioneel)	meten effectiviteit van beleid en het tijdig kunnen bijsturen zodat doelen worden gehaald	extern extern	mei/juni of juli/aug jan-dec	€ 2.000 pm + inzet gemeente OW
Proeftuin in het Water (4.5) realisatie plan met pilots	door technologische innovaties verspreiding van zwerfafval in water voorkomen en het water ontdoen van zwerfafval	extern	jan-dec	pm (ext. financ.) + inzet gemeente OW + inzet Port of Harlingen
Evenementen (4.6) aanpassen evenementenverg. 2 RRR overleggen	beperken van zwerfafval a.g.v. evenementen	intern extern	jan-dec mrt, okt	inzet gemeente VH/OW/EZ € 2.000
Samen Fryslân Schoon (4.7) Samen Harlingen Schoon Jongeren Advies Bureau Theaterlessen zwerfafval Skjin Wetter	afname van de hoeveelheid zwerfafval op verhardingen en in beplanting en water, door bewustwording, educatie, participatie en belonen goed gedrag	FMF IVN FMF FMF	jan-dec mei-juni sept-okt okt	€ 5.250 € 4.000 € 1.000 € 2.000 + inzet gemeente OW/COM + inzet Port of Harlingen
Communicatie (5.0) uitvoering communicatieplan communicatiemiddelen	versterken van bewustwording en betrokkenheid rond zwerfafval van zoveel mogelijk partijen in de Harlinger samenleving. externe profilering van gemeente Harlingen als De Schoonste Stad aan het Wad	intern	jan-dec	inzet gemeente COM (8 uur/mnd) en OW €1.000
			totaal:	€ 29.000 + inzet gemeente + inzet Port of Harlingen

Acties/Interventies	Doel	Trekker (n.t.b.)	Planning	Kostenraming
Zwerfafvalteam (4.1) 2 bijeenkomsten	afstemming, verbinding, prioritering, jaarlijks ambitieniveau vaststellen en evaluatie	extern	mrt en sept	€ 2.000 + inzet gemeente OW
Doelgroepen (4.2) 2-3 doelgroepenbijeenkomsten realisatie 2-3 projecten ondersteuning 2-3 projecten	opzetten en realiseren van 5-6 concrete projecten	extern lid Z-afvalteam extern	jan-dec jan-dec jan-dec	€ 3.750 € 3.000 € 3.000 + inzet gemeente OW
Interne organisatie (4.3) 4 overleggen	interne afstemming, verbinding, prioritering en realisatie interventies + evaluatie	intern	jan-dec	inzet gemeente VH/OW/EZ/COM
Meten is Weten (4.4) zwerfafvalmeting interventiemeting (optioneel)	meten effectiviteit van beleid en het tijdig kunnen bijsturen zodat doelen worden gehaald	extern extern	april of juli/aug jan-dec	€ 2.000 pm + inzet gemeente OW
Proeftuin in het Water (4.5) realisatie plan met pilots	door technologische innovaties verspreiding van zwerfafval in water voorkomen en het water ontdoen van zwerfafval	extern	jan-dec	pm (ext. financ.) + inzet gemeente OW + inzet Port of Harlingen
Evenementen (4.6) aanpassen evenementenverg. 2 RRR overleggen	beperken van zwerfafval a.g.v. evenementen	intern extern	jan-dec mrt, okt	inzet gemeente VH/OW/EZ € 2.000
Samen Fryslân Schoon (4.7) Samen Harlingen Schoon Jongeren Advies Bureau Theaterlessen zwerfafval Skjin Wetter	afname van de hoeveelheid zwerfafval op verhardingen en in beplanting en in water, door bewustwording, educatie, participatie en belonen goed gedrag	FMF IVN FMF FMF	jan-dec mei-juni sept-okt okt	€ 5.250 € 4.000 € 1.000 € 2.000 + inzet gemeente OW/COM + inzet Port of Harlingen

2023 (vervolg)				
Acties/Interventies	Doel	Trekker (n.t.b.)	Planning	Kostenraming
Communicatie (5.0) uitvoering communicatieplan communicatiemiddelen	versterken van bewustwording en betrokkenheid rond zwerfafval van zoveel mogelijk partijen in de Harlinger samenleving. externe profilering van gemeente Harlingen als De Schoonste Stad aan het Wad	intern	jan-dec	inzet gemeente COM (8 uur/mnd) en OW €1.000
			totaal:	€ 29.000 + inzet gemeente + inzet Port of Harlingen
		TOTAAL 2021 t/m 2023:		€ 94.000

Dekking Aanpak Zwerfafval gemeente Harlingen 2021 t/m 2023			
Jaar	Totale kosten	Dekking uit zwerfafvalvergoeding*	Nog te dekken kosten
2021	€ 36.000	€ 12.250	€ 23.750
2022	€ 29.000	€ 12.250	€ 16.750
2023	€ 29.000	€ 12.250	€ 16.750
Totaal	€ 94.000	€ 36.750	€ 57.250

* De zwerfafvalvergoeding die de gemeente Harlingen via Nedvang ontvangt kan jaarlijks € 12.250 bijdragen aan de bekostiging van de voorgestelde aanpak van zwerfafval. Deze vergoeding blijft in ieder geval t/m 2022 bestaan.

7. Hoe verder?

Na bestuurlijk akkoord op de nieuwe ambitieuze aanpak van het zwerfafval in de gemeente Harlingen kan snel worden gestart met de uitvoering omdat betrokken doelgroepen, instellingen, bedrijven en instanties in de startblokken staan. In de opgenomen planning is uitgegaan van een start in januari 2021. De startdatum is echter flexibel en kan eenvoudig worden aangepast. De gemeente Harlingen toont lef door deze opgave met zoveel partijen uit de Harlinger samenleving gezamenlijk op te pakken en een deel van de verantwoordelijkheid inzake zwerfafval aan hen over te dragen. De acties en interventies die zijn ingezet tijdens de pilot Friesland 100% zwerfafvalvrij (juli 2019 t/m april 2020) worden voortgezet in de nieuwe aanpak t/m 2023.

Bijlage 1 Overzicht verkennende gesprekken

Persoon	Functie	Datum
Laura Haanstra en Joleijn van der Linden-van der Wal	afdeling communicatie gemeente Harlingen	meerdere data
Anja Bouma	Nederland Schoon	06-01-2020
Andries Koornstra	havenbeambte en coördinator scheepsafvalstoffen, Port of Harlingen	05-12-2019
Jan Tsjerk Loonstra	Wijkvereniging Bynia State	04-12-2019
Gerda Duikstra	Nieuw Zuid	04-12-2019
Michel Groenenwegen	Eigenaar Mc Donald's	04-12-2019
Olaf Hermus	Eigenaar Jumbo	04-12-2019
Chris Elsinga	Scouting Caspar di Robles	28-11-2019
Peter van der Veen	teamleider openbare werken gemeente Harlingen	26-11-2019
Karen Brugman	Beng evenementenbedrijf	21-11-2019
Cor Boonstra	Ons (KHN, Ondernemend Harlingen)	21-11-2019
Anouk Wagendorp	docent Simon Vestdijk afdeling Technasium	20-11-2019
Henk Prins	inwoner gemeente Harlingen	20-11-2019
Ellen Uivel	Jongerenwerk Skûle Welzijn	20-11-2019
Rogier Jungen	bedrijvencontactfunctionaris / economische zaken gemeente Harlingen	13-11-2019
Wiebren Wijma	teamleider vergunningen / handhaving gemeente Harlingen	13-11-2019
Jan Joris, Jacco Dros, Andries Koornstra	Midavaine / Greendeal KIMO / Port of Harlingen	20-09-2019